

„ . . . és békesség a Földön . . . „

A földi születés - egy új ideáé, egy gyereké, bármié, ami új - két irányú mozgás: A fölülről jövőt magába engedi az alulról fölfelé törekvő befogadás, a fölülről inspirált Szót az alulról elébe igyekvő hallgatás. Az alul lévő fölülről való megtermékenyítését megelőzi a figyelem összeszedése, az egyéni ádvent.

Ebben a két alapvető mozgásformában a világ két része kapcsolódik össze: ez a kommunió lényege. „Az idea megjelenése a valóságban (ebben az összefüggésben a valóság az észleleti világ valóságát jelenti) az ember igazi kommuniója¹⁸.“ Kint és bent, fönt és lent, igazság és létezés, szubjektum és objektum, észlelés és gondolkodás eggyé válik, legyen akár a megismerésben, akár a vallásos tapasztalásban. Mindkét esetben kölcsönös *adekvációról* (Aquinoi Tamás, *De Veritate*), alkalmazkodásról vagy azonosulásról beszélhetünk, amelyből létrejön a mindenkori *igaz* valóság képe. *Religio* azt jelenti, hogy újraegyesülés, *intellegere* pedig azt, hogy köztes-kapcsolat vagy közötté olvasás, vagyis az összekapcsoló értelem megeléje a megjelenő, érzékelhető jelek között. A religióban a fönről lefelé, az intellegere-ben a lentől fölfelé mutató irány van túlsúlyban. A mi időnk számára érvényes a következő: „Ami fölülről jött, alulról kellett újra megtalálni.“¹⁹

A modern filozófiában az „intencionalitás“ fogalmában jelenik meg az, amit Aquinoi Tamás *adekvációnak* nevezett. Az intencionalitás a tudatnak azt a képességét jelöli, hogy valamire irányul. Megkérdezhetjük: mi ez a valami? Mivel ez olyasmi is lehet, ami nem adott kívülről - észlelés vagy egy szöveg által - (pl. egy egyszarvú), belátható, hogy a tudat egy adott valami esetében is kisebb-nagyobb szerepet játszik. A valami tehát részben - ha adott - vagy teljes egészében - ha kizárólag a tudatból származik - a lélek terméke. Utóbbi esetben egészen kiéleződik a kérdés: **Kizárólag az ember, az emberi tudat hozza létre az újat?** Van ehhez valamilyen belső normája vagy adott szabálya vagy „anyaga“, amiből létrehozta? Mit jelent *ebben* az esetben az intencionalitás?

Az „új“ megjelenése a hétköznapi kivételes eseménynek számít, amit többé-kevésbé a véletlenek szoktunk tulajdonítani. A figyelem megerősítésére építő szellemi iskolázás folyamatosan gondolja az „újra“ való előkészületet. A gyakorló, aki a tudati folyamatok megfigyelésében is tapasztalt, észreveheti, hogy a karácsonyi történet az Új Testamentumban, különösen Lukácsnál, azt az előkészületet ábrázolja monumentális nagyításban, amelyet ő naponta elvégez. A korai középkorban is így fogták fel az evangélium képeit. A gyermeki, befogadó figyelem születése, amely aztán majd befogadja a Logoszt, megfelel a meditáció mozdulatának: az „üres“, a témát az átlátszóságig átható, intenció-mentes, várakozó pillantásnak, „a gondolkodási erővel áthatott lélek magatartásának“.²⁰ Ez azt jelenti, hogy a lélek megtartja a gondolkodás belső *erejét*, anélkül, hogy meghatározott valamire gondolna. A tudat megnyílik, és erre válaszol fölülről a *Szó*. Az emberi és az isteni szféra legmagasabbrendű, az evangéliumban képekben ábrázolt egyesülésének, homeopátiás mértékű hígításban megfelel minden egyes új értés, minden új idea megragadása. Ez persze csak akkor érvényes, ha valódi - nem nominális -, mindent átható megértés következik be: ez jelenti egy új idea megragadását.

¹⁸ *Goethes Naturwissenschaftliche Schriften*, GA Bibl. Nr. 1, VI. fejezet, A Goethe-i megismerés, Dornach³ 1973.

¹⁹ GA Bibl. Nr. 26, 1924. VIII. 31, mint fent.

²⁰ GA Bibl. Nr. 138, 1912. VIII. 28-iki előadás, mint fent.

Az idea *mindig* fölülről jön, a lélek tudatfölötti szellemi részéből, a tudatosságnak határt szabó szakadékon túlról. A megértés, a megvilágosodás pillanata áthidalja a szakadékot, a szakadék két partja összekapcsolódik. Ebben a pillanatban eltűnik a kívül-belül, szubjektum-objektum, észlelés-gondolkodás, forma-anyag, Menny-Föld realitása. **A híd a szakadék fölött a Szó:** megjelenése, jel mivolta a szakadék hétköznapi oldalán van; az értés, aminek a jele *itt* megjelenik, *ott* történik, a szakadék túloldalán, a tudat lehetséges magasabb szintjén, amely közönségesen a tudatfölötti felhőjébe burkolózik. Egy kozmikus méretű összekapcsolódás megszüntetne minden fajta nem-értést, és ezáltal diszharmóniát, ellenségeskedést, háborút: ez a béke, az *igazi* béke képe, amelyről az Új Testamentum ismételtén szól:

„Békességet hagyok néktek; az én békességemet adom néktek: nem úgy adom én néktek, amint a világ adja.“ (János 14, 27).

„És az Istennek békessége, mely minden értelmet felülhalad, meg fogja őrizni szíveiteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.“ (Pál levele a Filippibeliekhez, 4,7).

Erről a békéről énekelnek az angyalok a pásztorok „álmában“ (Lukács 2,14 -):

„Doxa a magasságos mennyekben Istennek, és e Földön békesség és az embereknek eudokia.“

Ha a két alapvető szó, doxa és eudokia az emberi megvalósítás szintjén is összecseng, *akkor* lesz béke a Földön. Doxa és eudokia egyaránt a *dokeo*, „ragyog nekem“ igéből ered. A „doxa“ görög szó értelméhez akkor járunk a legközelebb, ha „kijelentő sugárzás“-nak fordítjuk (Károli Gáspárnál „dicsőség“), az „eudokia“-t pedig „helyes értés“-ként fordíthatjuk a legpontosabban. Károli kifejezése, „jó akarat“ (Luthernél „guter Wille“ és „Wohlgefallen“) nagyon közel áll ehhez az értelmezéshez. A magasságban „kijelentő világosság“, amelyre alulról „helyes értés“ válaszol: e kettő igaz békévé kapcsolódik össze. A béke ősjelentéséről van szó, mindenfajta dualitás megszűnéséről. Az angyalok karának dicsőítő éneke a pásztorok fölött az előhírnöke a Menny és a Föld nagy összekapcsolódásának az Úr, Jézus-Krisztus személyében, amely a Vízkeresztrel kezdődik és a golgotai misztériumon keresztül a „új Ádám“ feltámadásában teljesedik be.

Ez az összekapcsolódás Menny és a Föld között a különben ki nem mondott titok:

„Abban az időben szólván Jézus, monda: Hálákat adok néked, Atyám, Mennynek és Földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket [a titkokat] a bölcsék és az értelmesek elől, és a kisdedeknek megjelentetted. Igen, Atyám, mert ez így lett helyes értés (eudokia) előtted.“ (Máté, 11, 25 - 26). A helyes értést a gyermeki, befogadó figyelem hozza létre.

Az *igazi* békét az Efezusbeliekhez írt levél tárgyalja a legbehatóbban: „Megismerttévén velünk az Ő akaratjának titkát az Ő helyes értése (eudokia) szerint, melyet eleve elrendelt magában, az idők (kairoi) teljességének rendjére nézve, hogy ismét egybeszerkeszt magának mindeneiket a Krisztusban, mind amelyek a Mennyekben vannak, mind amelyek e Földön vannak“ (Pál levele az Efezusbeliekhez, 1, 9 - 10).

„Mert ő a mi békességünk ki a kettőt (a kettősséget) eggyé tette, és lerontotta a közbevetett választófalat, az ellenségeskedést az Ő testében, a parancsolatoknak tételekben való törvényét eltörölvén; **hogy ama kettőt egy új emberré teremtsen Ő magában, békességet szerezvén;** És hogy megbékéltesse az Istennel mind a kettőt egy testben a keresztfa által, megölvén ezen az ellenségeskedést.“ (Pál levele az Efezusbeliekhez, 2, 14 - 16).

Ehhez a hatalmas békeünnephez vezetnek a megismerés kis és nagy lépései: az adekváció, amely a béke országának előhírnökeként mutatja az utat. Ezért jött el a „Megbékítő“. Ennek az országnak a képét a János jelenéseinek 21. fejezete jeleníti meg: az a Jeruzsálem, amelyben együtt laknak Isten és az emberek. Hölderlin látta ezt a lehetőséget²¹:

²¹ Hölderlin Himnuszja Krisztushoz "Versöhnender ...", verstervezet. A végső változat, a

Sokat tapasztalt az ember,
Az Égiek közül sokakat megnevezett,
Mióta beszéd vagyunk
és hallhatunk egymásról.
A törvények azonban,
Melyek a szeretők között működnek,
A szép béketeremtők mindenhova elérnek
A Földtől egészen az Ég magasáig.

Böszörményi László - nyersfordítás

A fenti sorokat tartalmazó verstervezetet „Békeünnep“ című versében dolgozta fel:

Békeünnep

Halk, égi vissza-visszazengő
s lassanvonuló hangokkal teli
s szellővel az ősi csarnok,
üdvösség otthona; zöld szőnyegeken az örömnél
felhője illatoz, s nagy fényt bocsájt,
arany kupaikkal, érett gyümölcscsel fölrakottan,
formásan elhelyezve s csodás sorokban,
erről s amarról is az elsimított földön,
látványa az asztaloknak.
Mert nagy messziről eredvén
erre veszi útját ez estén
a szeretőszívű sereg.

Szemem elborong, s már arra gondolok
mosolyogva zord munkánk kezdetétől,
hogy őt az ünnep fejedelmét láthatom.
Ha el is tagadod származásod,
s mint aki hősi tettekben kifáradt,
a könnyű árnyékban szemed lehúnyod,
s te mindenütt ismerős, baráti képet öltesz:
a szentség előtt még így is majd megrogy a térdünk.
Tudom csak azt: halandó te nem vagy.
A bölcs egy s másra fényt deríthet: ahol azonban
egy isten is jelen,
más fény derül ott a világra.

Mától fogván híretlen-váratlan nem jöhet már.
S ki vihartól, tüztől sose tartott, sose félt,
elbámul most a csöndben, s nem oktalanul:

"Békeünnep" valamelyest megváltozott formában tartalmazza ezeket a sorokat.